

Narodowe Forum Muzyki

Przestrzeń dla piękna

13

kwietnia 2018

piątek

19:00

NFM, Sala Główna

Symfonia z Nowego Świata

Giancarlo Guerrero – dyrygent

Garrick Ohlsson – fortepian

NFM Filharmonia Wroctawska

Program:

Esa-Pekka Salonen (*1958) *Gambit* [10']

Samuel Barber (1910–1981) *Koncert fortepianowy* op. 38 [28']

I Allegro appassionato

II Canzone: Moderato

III Allegro molto

***

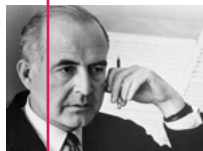
Antonín Dvořák (1841–1904) *IX Symfonia e-moll* op. 95 „Z Nowego Świata” [42']

I Adagio – Allegro molto

II Largo

III Scherzo: Molto vivace

IV Allegro con fuoco

S. Barber

A. Dvořák

OMÓWIENIE

Agata Adamczyk

W terminologii szachowej gambit jest otwarciem, podczas którego gracz poświęca kilka pionków w celu uzyskania lepszej pozycji do ataku. W słowniku języka polskiego znajdujemy też taką definicję tego słowa: 'działanie ryzykowne, podstęp podjęty w celu stworzenia korzystnej dla siebie sytuacji'. Do szachowej zagrywki, według założeń twórcy, ma nawiązywać kompozycja Esy-Pekki Salonena z 1998 r. *Gambit* powstał z okazji 40. urodzin Magnusa Lindberga – przyjaciela artysty i współzałożyciela fińskiego laboratorium muzyki nowoczesnej. Pomimo rozbudowanej obsady wykonawczej (z powiększoną sekcją instrumentów perkusyjnych, fortepianem oraz harfą), najczęściej wiążącej się z równie okazałą formą, „migoczące” dzieło Salonena trwa zaledwie dziesięć minut. Kompozytor nadał mu charakter uwertury. Według jego słów muzyczna konstrukcja jest złożona z kilku motywów opartych w większości na skali pentatonicznej i wielu kombinacjach rytmicznych. Salonen zestawia je ze sobą na różne sposoby. Wzory motywów nie podlegają znaczącym zmianom, w przeciwieństwie do ich dźwiękowego otoczenia. Kilka z nich to świadome cytaty z dzieł Magnusa Lindberga.

Samuel Barber to jeden z najpopularniejszych, obok George'a Gershwina i Aarona Coplanda, amerykańskich twórców pierwszej połowy XX w. – z upodobaniem hotujący tradycji, do nowoczesnych środków kompozytorskich sięgający z rozwagą i dystansem. Według muzykologów jego głęboko poruszające dzieła wypełniły emocjonalną pustkę wywołaną rewolucyjnymi ideami modernizmu początku stulecia. Muzyka Barbera nie dawała się jednak łatwo zaszkladkować, a to prowokowało także do formułowania opinii krytycznych i oskarżania artysty o brak stylu. Barber zwykł wówczas odpowiadać: „[...] ja po prostu tworzę własne rzeczy. Wierzę, że to daje odwagę”. Eklektyzm w twórczości artysty wiązał się ze świadomym wyborem środków odpowiadających masowemu odbiorcy w USA.

Koncert fortepianowy op. 38 to jedno z ostatnich i najbardziej cenionych dzieł Barbera – z energetyczną partią solową w części pierwszej, lirycznym ustępem środkowym, ze znaczącą rolą partii fletu realizującego melodię zaczerpniętą z napisanej wcześniej *Elegii* oraz żywiołową, niemal demoniczną częścią ostatnią. Pracę nad kompozycją, za którą otrzymał

Nagrodę Pulitzera oraz Nagrodę Koła Krytyków Muzycznych, Barber rozpoczął w marcu 1960 r. Bezpośrednim impulsem do tego stało się zamówienie złożone przez wydawnictwo G. Schirmer, Inc. z okazji zbliżającego się stulecia istnienia firmy; kompozytor od lat był związany z tym wydawnictwem. Dwie pierwsze części Barber napisał dość szybko, trzecia jednak sprawiła mu sporo problemów. Na dwa tygodnie przed światową premierą w 1962 r. artysta wciąż nanosił poprawki. Zdaniem Johna Browninga (pierwszego wykonawcy dzieła), a także Vladimira Horowitza oryginalna wersja ostatniego ustępu była niewykonalna w tempie, w jakim oczekiwał tego twórcy. Choć Barber nie był skłonny do dalszych przeróbek, uległ wreszcie namowom pianistów.

Jednym z najpopularniejszych dzieł Antonína Dvořáka jest bez wątpienia IX *Symfonia e-moll*, napisana w 1893 r. na zamówienie New York Philharmonic, kilka miesięcy po przybyciu muzyka do Stanów Zjednoczonych. Choć wcześniej wzbierał się przed tą podróżą – do nieznanego, odległego o tysiące mil morskich Nowego Świata – przystał wreszcie na propozycję Jeannette M. Thurber (amerykańskiej mecenaski, mającej żony nowojorskiego hurtownika warzyw) objęcia stanowiska dyrektora Narodowego Konserwatorium Muzycznego w Nowym Jorku. Gdy Dvořák oswoił się z pośpiechem i zgiełkiem Nowego Świata, zaabsorbowało go odkrywanie bogactwa kulturowego Ameryki. W tym kontekście szczególnie zainteresowała go muzyka Indian oraz Afroamerykanów jako elementy składowe szeroko pojętej muzyki amerykańskiej. W jednym z wywiadów dla „New York Herald” przyznał: „Nie jest ważne, czy inspiracje do przyszłych narodowych pieśni amerykańskich czerpać się będzie z pieśni murzyńskich, kreolskich, indiańskich, czy też ze smętnych melodii tęskniącego za krajem Niemca lub Norwega. Zarodki najlepszej muzyki niewątpliwie leżą wśród wszystkich ludzkich plemion pomieszanych w tym kraju”.

Oczarowany fenomenem multikulturowości Stanów Zjednoczonych Dvořák czerpał z tych specyficznych idiomów, łącząc je z europejską tradycją. IX *Symfonia*, wraz z dwoma innymi dziełami składającymi się na tzw. trylogię amerykańską, stała się wypadkową jego muzycznych doświadczeń. O kompozycji pisał: „Sprawi mi ogromnie dużo radości i będzie zasadniczo różnić się od poprzednich moich symfonii. Ano, każdy, kto ma »nosa«, musi wyczuć wpływ Ameryki. »Z Nowego Świata« to znaczy wrażenia i pozdrowienia z Nowego Świata... U nas w domu zaraz zrozumieją, co miałem na myśli”.

Choć sam Dvořák powoływał się na inspirację epickim poematem Henry’ego Wadswortha Longfellowa *Pieśń o Hajawacie* (to romantyczna opowieść o indiańskim bohaterze), próżno szukać w IX Symfonii melodii rdzennych Amerykanów czy wiernego przeniesienia cech muzyki *negro spirituals*. Za wyraźne nawiązanie uznaje się jedynie zastosowanie skali pięciostopniowej (pentatoniki) oraz specyficznej rytmiki – elementów stosowanych w obu kulturach. O niebywałym sukcesie dzieła zadecydowały barwna instrumentacja i melodyjność. Jednak Dvořák często podkreślał, że IX Symfonia brzmiałaby zupełnie inaczej, gdyby jego doświadczenia zdobyte w Nowym Świecie – oglądanie dynamicznie rozwijającej się metropolii nowojorskiej oraz krajobrazów bezkresnych prerii w stanie Iowa.

powraca do Cleveland, by dyrygować tym uznanym zespołem. Wcześniej był także dyrektorem muzycznym Eugene Symphony i drugim dyrygentem Minnesota Orchestra. Jako dyrygent gościnny współpracuje z Boston Symphony Orchestra, Philadelphia Orchestra, São Paulo State Symphony Orchestra, Adelaide Symphony Orchestra i West Australian Symphony Orchestra, Brussels Philharmonic, Gulbenkian Orchestra, Orchestre philharmonique de Radio France, Nederlands Philharmonisch Orkest i Residentie Orkest. Artysta angażuje się też w pracę z orkiestrami studenckimi – regularnie współpracuje z Curtis Institute of Music, Colburn School i National Youth Orchestra (NYO2) działającą przy Carnegie Hall.

Giancarlo Guerrero, fot. Łukasz Rajchert

Giancarlo Guerrero

Giancarlo Guerrero od sezonu 2017/2018 jest dyrektorem artystycznym NFM Filharmonii Wrocławskiej. Z orkiestrą tą zadebiutował w październiku 2016 r. Od 2009 r. jest dyrektorem muzycznym Nashville Symphony w Stanach Zjednoczonych. W tym okresie zespół odbył liczne trasy koncertowe i dokonał kilkunastu wyróżnionych nagrodami nagrań dla Naxos. Giancarlo Guerrero był również głównym dyrygentem gościnnym podczas rezydencji legendarnej Cleveland Orchestra w Miami. Regularnie

Garrick Ohlsson, fot. Mark McBeth

Garrick Ohlsson

Jest jednym z najwybitniejszych pianistów swojego pokolenia. Od momentu zwycięstwa w Międzynarodowym Konkursie Pianistycznym im. F. Chopina w 1970 r. (do dziś pozostaje jedynym laureatem I nagrody w tym konkursie pochodzącym z USA) cieszy się światową sławą, a publiczność szczególnie ceni go za interpretacje i mistrzowską technikę gry. Jest uważany za jednego z czołowych wykonawców muzyki F. Chopina, ale dysponuje ogromnym repertuarem obejmującym całą literaturę fortepianową

(w tym ponad 80 koncertów fortepianowych) od J. Haydna i W.A. Mozarta po dzieła XXI w., z których wiele zostało napisanych specjalnie dla niego. W tym sezonie można go usłyszeć w takich miastach, jak Filadelfia, Atlanta, Detroit, Dallas, Miami, Toronto, Vancouver, Los Angeles, Nowy Jork, Nowy Orlean, San Francisco, Liverpool, Praga i Madryt. W ostatnim czasie odbył także tournée po zachodnim wybrzeżu USA z St. Petersburg Philharmonic Orchestra pod dyktando Y. Temirkanova. Artysta słynie też z wykonań muzyki kameralnej; w tej dziedzinie współpracuje z kwartetami smyczkowymi Takács Quartet, Cleveland Quartet, Emerson String Quartet i Tokyo String Quartet. Wraz ze skrzypaczką J. Fleezanis i wiolonczelistą M. Grebanierem jest członkiem założycielem FOG Trio w San Francisco. Garrick Ohlsson wykonywał recitale z takimi legendarnymi artystami, jak M. Olivero, J. Norman i E. Podleś. Nagrywa dla wytwórni Arabesque, RCA Victor Red Seal, Angel, BMG, Delos,

Hänssler, Nonesuch, Telarc, Hyperion i Virgin Classics. Jego dziesięcio płytowy zestaw wszystkich sonat L. van Beethovena, nagrany dla Bridge Records, zyskał uznanie krytyków, a trzecia część serii została uhonorowana nagrodą Grammy. Garrick Ohlsson rozpoczął naukę gry na fortepianie w wieku 8 lat w Music Conservatory of Westchester; w wieku 13 lat zaczął uczęszczać do Juilliard School w Nowym Jorku. Na jego rozwój muzyczny wpłynęło wielu wybitnych nauczycieli, w szczególności C. Arrau, O. Barabini, T. Lishman, S. Gorodnitzki, R. Lhévinne i I. Wolpe. Poza Konkursem Chopinowskim artysta jest też laureatem pierwszych nagród w Międzynarodowym Konkursie Pianistycznym im. F. Busoniego w 1966 r. we Włoszech i Konkursie Pianistycznym w Montrealu w 1968 r. W 1994 r. został uhonorowany Avery Fisher Prize, a w 1998 r. otrzymał nagrodę University Musical Society Distinguished Artist Award w stanie Michigan.

Organizator:

NFM – Instytucja kultury miasta Wrocławia współprowadzona przez:

Ministerstwo
Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego.

Sponsorzy:

